

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ МОТИВИ В ЛІРИЦІ СОФІЇ МАЛИЛЬО

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2(48)

УДК 821.161-1-1.09(477.87)

DOI:10.24144/2663-6840/2022.2(48).98–102.

Ференц Н. Екзистенційні мотиви в ліриці Софії Малильо; кількість бібліографічних джерел – 12; мова українська.

Анотація. У статті розглядаються мотиви в'язничної лірики Софії Малильо. Її творчість має автобіографічний характер. 2 листопада 1948 року Софію Малильо, на той час студентку другого курсу французької філології Львівського державного університету, заарештували до 10 років гулагівських таборів за сприяння міжнародній буржуазії, «за участь у міжнародному шпигунстві». Підставою «стало навчання в українській гімназії м. Морджани в Чехії» і перебування в роки Другої світової війни в Західній Німеччині. Через західно-німецьку територію добиралися додому. Покарання відбувала в Магадані та колимському таборі Хеніканджа, де видобували олов'яну руду. У 1954 році Софію Малильо з інвалідністю вивезли з Колими до Тайшейських таборів в Іркутській області. Там її постановою від 5 липня 1956 року звільнили з повною реабілітацією Комісія Президії Верховної Ради СРСР.

Твори Софії Малильо, написані на засланні, не збереглися. Як згадує сама поетеса, їх було небагато: не до писання було. Про пережите продовжувала писати після звільнення. Провідними мотивами в'язничної лірики Софії Малильо є мотиви тривоги, трагізму, відчаю, самотності, стражденної душі, безглузлого колоніального світу, історичної та індивідуальної пам'яті. У статті особлива увага звернена на такі екзистенційні переживання, як самотність, тривога й біль. Їх посилюють лексеми *плач, ридання*. Акцентується, що фізичний біль посилюється душевним, образами зі світу природи: *холод, грізна зима, хижі вітри*. Антисвіт викликає у ліричній героїні настрій абсурдності існування.

Акцентовано, що екзистенціальні болі, відчаю, страждання у ліриці Софії Малильо трансформуються в надію на торжество свободи й віру в воскресіння України. У найважчі хвилини рятували душу віра в Бога, любов до України, яка на чужині не йшла з серця, і пам'ять про захисників Карпатської України.

Стан воскресіння України втілюють у поезії Софії Малильо образи сонця, сяйливих зір, пташиних крил, квітів і колосся.

Ключові слова: самотність, біль, пустка, сонце, воскресіння, гомін грому, екзистенційні мотиви, Софія Малильо.

Постановка проблеми. Творчість Софії Малильо ще не була предметом ґрунтовних досліджень. Ураховуючи вагомість її поезій для розкриття глибоких почуттів людини, її переживань, прагнень, вважаємо таку наукову розвідку актуальною.

Аналіз досліджень. Серед публікацій про творчість Софії Малильо заслуговують на увагу передмови до її книжок Н. Ференц [2006; 2020], Ю. Зейкан [1999]. Ю. Зейкан відзначає щирість і оптимізм поезії Софії Малильо: «оптимізм ув'язненої тендітної українки мені видається принципово іншим, ніж пустодзвонний оптимізм тогочасної української літератури з її батьками-народними», «сизокрилими орлами» і «людиною в сірій військовій шинелі» [Зейкан 1999, с. 6]. Поезію Софії Малильо з-за ґрат вона назвала своєрідним феноменом [Зейкан 1999, с. 8].

У важкі хвилини життя поетеси рятувала віра в Бога і любов до України, які окриливали душу, допомагали не впасти в зневіру, долати тернистий шлях без нарікань і розпачу.

Мета статті – розкрити екзистенційні мотиви в ліриці Софії Малильо.

Завдання статті – проаналізувати твори, в яких наявні екзистенційні мотиви.

Методи та методика дослідження. Основними методами є біографічний, культурно-історичний, психологічний. Використано також текстологічний, аксіологічний.

Виклад основного матеріалу. Екзистенційність – домінуюча риса поезії С. Малильо. Поява екзистенційних мотивів у її творчості зумовлена обставинами, зокрема багаторічним ув'язненням. Визначальний стан ув'язненої людини – самотність, це межова ситуація. Поняття самотності характерне для екзистенційного дискурсу. За відчуттям С. Малильо, самотність гірка на смак. Н. Хамітов зауважує, що «самотність виражає буття людини – самої-по-собі, яке наповнене стражданнями в результаті відчуження від себе та роду, втрати та пошуку само-тотожності, а тому є надзвичайно екзистенційно напруженим станом і ситуацією» [Хамітов 1998, с. 28]. Репрезентантами самотності є туга, що лягла каменем на груди, безмежна пустка. Непочутий голос, що мчить далеко, озивається ехом і гине марність надії, що хтось любовно простягне руку допомоги («Самотність»). Це реалії, в які потрапляє людина, відірвана від звичних обставин, родини, друзів, рідної землі. У самотності гаснуть гнів, жаль, тонуть у безвість незліченні дні («День

за днем»). Почуття покинутості, самотності в поезії С. Малильо посилюють екзистенційні образи «самоарешт», «самокатування».

Самотність не покидала С. Малильо і після звільнення з в'язниці. Вона почувалася самотньою і на волі.

Уся в собі. Живу в убогій скиті.

Життя пройшло в німій самотині...

З минулого виходжу, як з могили.

[Малильо 1994, с. 42].

У в'язничній поезії С. Малильо часто зустрічаються лексеми *німота, тління, розпука, відчай, безнадія, конання, морок, темнота* – репрезентанти самотності.

Поетеса зізнавалася, що цілий вік хворіла «злюю страшною німотою». Кожен день на Колимі, де гідність людини рвали на шмаття, перетворював життя «в повільне конання».

У вірші «Автобіографічне» поетеса зізнавалася, що її творчий дух, «замість щоб ширяти над світом», «зів'яв за ґратами й колючими дротами, // Пізнав розпуку й невігойну втому // І замість множити коштовні творчі сили, // Запрагнув темноти і тишини могили» [Малильо 6, с. 159]. Він страждав смертельним болем, німував у гіркій самотності, а на волі воскрес, «жадливо потягнувся до слова».

Розмірковуючи над своєю долею в умовах постійної загрози фізичному існуванню, С. Малильо послуговується образом спопелілої віри, «убитого у цвіті серця» («Усе спочатку»). До речі, убивство, смерть – постійні образи у в'язничній ліриці поетеси. Життєвий шлях ліричної героїні «кривдами щемить у почуттях». Вона «не раз дивилась в чорну пустку смерті».

Мотив тривоги, трагізму, відчаю передає чорний колір. В'язнична лірика поетеси не відзначається багатством кольористичних образів. У ній домінує чорний колір – колір смутку, рідше сірий. Свою долю С. Малильо називає чорною. На волі душа встає з колін, «звільняється від чорних демонів печалі, безнадії //, немов з могильної виходить темені» [Малильо 2006, с. 229].

У творах С. Малильо, які мають автобіографічний характер, звучать сповідальні інтонації. Супутником таких споминів є елеґійний настрій. Екзистенційні переживання ліричної героїні вражають щирістю, простою, невимушеною формою викладу без ускладненої тропіки: «життя пройшло без радощів, без свят» («Я мушу помститися»), безрадісно минає за роком рік// я загубила їх мету і лік – було то миготіння сірих буднів». Пройдений шлях «кривдами щемить у почуттях». «Нас перемололи безпощадно жорна// У фатально лютих, катівських руках» [Малильо 1994, с. 92]. Образ безпощадних жорен, що містить семантику насилля – один із ключових у поезії С. Малильо.

С. Малильо розкриває екзистенційну тему безглузкого Колимського колоніального світу, в якому порушуються елементарні права і закони. Символами держави-в'язниці є горезвісні серп і молот, які, за словами поетеси, уособлюють «смерть і голод»

(«Воскресіння пам'яті»). Єдиною мірою у сталінському «раї» духовних крил був «короткий курс для серця і ума» («Я не читала Гегеля, ні Канта»).

Характеризуючи свій фізичний і духовний стан, С. Малильо писала

Я тліла в тайних муках,

Бо гризла дух розпука,

Бо холод крижаний той мене не полишав.

[Малильо 7, с. 171].

Це крик душі людини в найдраматичніший період, який поетеса називає могильним періодом, могильною теменню. Могильним є життя в стані постійного терору, стресу, страху, безнадії. Перебуваючи в абсурдному антисвіті, лірична героїня відчуває втрату сенсу буття.

Існування в такій жорстокій атмосфері тюремної реальності неможливе без нестерпного фізичного бою. Цей біль тіла прочитується в лексемах *стогнало, знемагало, плакало-ридало, вмирало від болю і страждань*. Біль на довгі роки став єдиним другом каторжниці.

Фізичний біль посилювався душевним, спричиненим знищенням духовної суті людини. У зранені груди «вгніздилась туга, манила в простори, «де рідне небо, // Рідні гори, голосила наче чайка // На могилі, ридала» [Малильо 2006, с. 225].

Душевний стан С. Малильо передає образом тремтячого від болю серця («Крізь смуги днів»), серця, скутого зимою («Сповідь»). На волі, після заслання, серце заспівало «після мук, горя» («Оновлення»).

Поряд із відчуттям болю, страждання часто виступає образ холоду, грізної зими, холодних хижих вітрів. Колима зустріла ліричну героїню С. Малильо тривожним холодом, холодним диханням зими. Комплекс болю і страждань передають екзистенційні образи весни, яка «в сльозах захлинулась», умерлого на хижих вітрах літа («Я мушу помститися»). Лірична героїня мріє про милосердні зими, сподівається, що Всевишній допоможе їй здолати «всі ворожі вітровії» («Дві сімки»).

Екзистенційні переживання, стан відчаю передає образ завмерлої, убогої, стражденної душі, якій уже ніколи «не розцвісти ... в гармонії з весною», «не злітати жайвором в пориві благовісним, а довіку жити з болем» («Душа моя у тузі»). Жайвір – символ уяви, духовних устремлінь. Його вважають жертвовною пташкою, він першим прилітає з вірію на землю, часто гине, але забезпечує прихід весни. Стан тривоги болю ліричної героїні посилюють риторичні запитання:

Чим я завинила, лагідна й покірна?

Чом вона жорстоко скривдила мене?

[Малильо 1994, с. 100].

Невиліковною хворобою душі, на думку С. Малильо, є байдужість. Якщо душа байдужа до історії, роду, якщо їй «не шкода худобини, // Що мучиться довірлива й німа», то вона мертва. В душі поетеса цінує гідність. Вона розуміє, як важко душі долати «Раба інерцію, податливість, покірність // У генах, у думках, у почуттях» («Як душі живеться», [Малильо 2004, с. 32].

З мотивом душі пов'язаний мотив пам'яті, індивідуальної та історичної. Душа, вважає С. Малило, повинна осмислити свій шлях, не забувати, «яку народи ніч перебороли», «скільки душ в стражданнях захлинались, // В тюремний мур в розпуці розбивалось, // Кривавилося на дротах колючих», гартувалося, кріпилося «в світі цім жорстокім» («Час говорити»).

Страждання, тортури мають колір крові. Кривавий бенкет, криваве похмілля характеризують жорстоку радянську добу, кров – один із ключових образів поезії С. Малильо.

У багатьох творах поетеси екзистенціал болно трансформується в надію, яку вселяє віра в силу поетичного слова, у можливості самореалізуватися у творчості. Творчість для неї – царина свободи в жорстоких умовах самотності й тюремних мук. С. Малильо зізнавалася, що її творчий дух, «замість, щоб ширяти над світами // Зів'яв за ґратами й колючими дротами // Пізнав розпуку й невігойну втому» [Малильо 2009, с. 159]. Та відстраждавши смертельним болем, віднімувавши в гіркій самотності, після ув'язнення воскрес, жадливо потягнувся до слова, до творчості.

Формою екзистенції ліричної героїні є активна життєва позиція, вона бунтує проти жорстокої дійсності. Інтонації болісної сповіді про страждання в ув'язненні змінюються інтонаціями прокляття сатанинської влади, яка перетворила країну в «цвинтар і тюрму». С. Малильо проклинає деспотів-тиранів, що несуть народам злидні, горе й гніт, і їх поріддя («Воскресіння пам'яті»).

Бунтівливі настрої, підкреслена декларативність, публіцистичний стиль інтонації прокляття тиранів і їх прислужників наявні у творах про радянський режим і його диктаторів.

Невже Джуґашвілі не знав у Кремлі,

Як голод шалів на щедротній землі,

Як мужні ламалися, йшли на «признання»,

Щоб лиш скоротити нелюдські страждання?

[Малильо 2004, с. 104].

Лірична героїня просить пам'ятати про жертви, але не плакати, не скиглити, а скинути «ярмо вороже» («Реквієм»). Вона нагадує, що шлях до світлого українського храму Правди і Волі довготривалий і трудний без міри». На перешкоді до нього яничарство – «рабства підлий плід» («Вселюдських знань собі бажаймо, брате»).

У багатьох творах С. Малильо наявні дидактичні інтонації, звучать заклики до злагоди («На переломі»), берегти душу від жорстокості й міщанського багна («Як душі живеться»).

Перебуваючи у в'язниці, С. Малильо написала вірш «Іди і вір», пройнятий оптимістичним настроєм, радісним зачудуванням світом, вірою в щасливе майбутнє й торжество свободи.

Іди і вір: прийде рожевий ранок,

Чарівне сонце встане з-за туману,

Йй перед тобою, скільки сягне зір,

Сіятиме, співатиме простір!

[Малильо 2009, с. 203].

Символами щасливої долі у вірші є традицій-

ні образи сонця, сяючого простору, рожевого ранку. Це символи чистоти і світлої надії. Тут емоційною енергією насичена кожна фраза. Її передають лексеми *встань, іди*, словосполучки *збери всі сили, випростуй плечі, устане знову день*. Карбована ритміка, художньо-стильова атрибутика вдало відтворюють романтичну стихію. Поетеса-каторжанка прагнула у віршах такого роду підняти дух зневірених, вичавити з них рабську покору.

Більшість творів С. Малильо, написаних на засланні, не збереглися. Якби на них натрапили сталінські опричники, хтозна, чи мали б ми можливість говорити про її творчість.

Пройшовши кола колимського пекла, душа поетеси не затерпла, не зачерствіла, не озлобилася («Не проклинаю»). Звільнення з в'язниці пробудило її до життя, повернуло до творчості, її дух воскрес («Автобіографічне»). Цю радість передають образи співаючого серця, сонячних хоралів, духу, що полинув у «сяйливу вись». Стан духовного піднесення звільненої людини передає монолог вірша «Воскресіння пам'яті».

Чи ж я могла леліять

В найсміливіших мріях,

Що дух мій ще полине в таку сяйливу вись?

Що після мук і горя,

Над плесом мого Моря

Ще серце заспіває:

О мить! О, зупинись.

[Малильо 1994, с. 86].

Несправедливо покарані ув'язнені, ще вчора принижені, «потоптані», «безгласні», позбавлені «снаги до боротьби», піднімаються з колін, воскресають, пам'ятаючи про пережите, не забуваючи про тих, «хто кривдив і вбивав» («Союзники, союзники – сов'язні»).

До життя ліричну героїню воскресили нетлінні предківські гени, пам'ять про змагання українського народу, подвиг захисників Карпатської України, а ще – любов до рідного краю, до України. Зустріч із милими серцю Карпатами оживила змучену стражданням душу. Здавалося, що навіть холодний сніг засяяв. Цей образ сяяння вдало відтворює душевний стан ліричної героїні, що довгий час знемагала в самоарешті, «на дибі лютих, смертницьких страждань» («Бджола»).

Стан оживлення, воскресіння передає природа: *сонечко, сяйлива вись, зорі, пташині крила, спів травинки, квітів і колосся, тиша і гомін грому*.

Готуючись до звіту «перед судом всевишнім», С. Малильо зізнається в любові до нашого грішного світу.

Та найбільше люблю

Оту святу землю,

Що щедро нам дарує

І хлібець, і водицю.

[Малильо 2004, с. 11].

У цьому простому, щирому зізнанні, насиченому демінутивною лексикою, розкривається добра, чиста душа ліричної героїні, яка не зачерствіла в далекому холодному колимському краї. Воскресла душа позбавляється чорної барви, вбирає кольо-

ри земного буття («Живу-існую скромно у глуші») [Малильо 2004, с. 116].

Страждання, фізичний і психологічний пресинг у «чужинному краї» підірвали здоров'я, знесилили, але не озлобили зболено-світлу душу, стали джерелом творчості.

«Здолати ворожі вітровії», пройти «крізь ті роки брудні», оживити «катований дух» допомагає віра («Дві сімки поряд», «Я не читала Гегеля, ні Канта»). У сповідальних, автобіографічних віршах С. Малильо чільний мотив молитви, вдячності Богові за те, що вберіг її «у дні печалі // і дав терпіння та снаги // їх пережити, злі й довготривалі», пізнати радість і муки, щоб гідно нести «буття тягар» («Благословлю тебе», «Молитва»). Єдине, що просить у Всевишнього для нас – допомогти «Зцілитися від рабства, безпам'ятства, злиденства, яничарства», здолати розбрат, розруху, «піднестися на верховини духу» [Малильо 2006, с. 11]. Релігійність поетеси виражена, тому природна.

У центрі психологічного мислення С. Малильо завжди був образ України. Вона просить Бога дарувати нашому народові мудрість «в його святій борні» («Родись у душах, рятівна надіє»). А для себе – «не впасти у відчай» («Старість»), врятуватися з «пекла німоти», дати часу для творчості горіння в самотині» [Малильо 2006, с. 208].

Ув'язнення знесило С. Малильо, підірвало здоров'я, відірвало від творчості. Але ми не мали б такої поезії, якби її авторка не потрапила у такі драматичні обставини. Не мали б ми такої кардіограми фізичних і моральних страждань зболеної душі, такої яскравої картини онтологічних проблем, осмислених крізь призму екзистенційної філософії.

Висновки. В'язнична лірика С. Малильо має автобіографічний характер. Засобом передавання суб'єктивних переживань ліричної героїні є переважно монолог. Провідний мотив поезії С. Малильо – самотність. Її посилюють екзистенційні образи «самокатування», «самоарешт», туга, розлука, відчай, безнадія, колір крові. Біль прочитується у лексемах *плач, ридання, німота*. Біль передає і природа: *хижі вітри, весна, що захлинулася у сльозах*.

Перебування в тюремних умовах, фізичний і душевний біль породжують відчуття безглуздості, абсурдності життя. Формою екзистенції ліричної героїні є активна життєва позиція. У творах С. Малильо часто зустрічаються бунтівливі настрої, ними пронизані вірші про радянський режим і деспотичну владу.

В основі психологічного мислення поетеси завжди був образ України. Екзистенційні проблеми – визначальні в поезії С. Малильо про роки ув'язнення.

Література

1. Зейкан Ю. Передмова. Воскресіння пам'яті: *Бібліотечка часопису Краянка*. Ужгород: Патент, 1999. С. 6–13.
2. Малильо С. Воскресіння пам'яті: *Бібліотечка часопису Краянка*. Ужгород: Патент, 1999. 110 с.
3. Малильо С. Иди і вір: *Бібліотечка часопису Краянка*; упоряд. Ю. Зейкан. Ужгород, 1994. С. 3–7.
4. Малильо С. Через терни – до зір. Львів, 2004. 235 с.
5. Малильо С. «А душа її – жива»!. Львів, 2006.
6. Малильо С. Надія. Львів, 2006. 347 с.
7. Малильо С. Від Тиси до Дінця. Вибране. Львів, 2009. 220 с.
8. Ференц Н. Голос зболеного серця. Поетичні горизонти Закарпаття. Ужгород: Мистецька лінія, 2006. С. 405–410.
9. Ференц Н. Голос зболеного серця: [передм.]. Малильо С. Кухоль щастя. Ужгород: Гражда, 2020. С. 5–24.
10. Ференц Н. Стражденний шлях благословляю. *Срібна Земля*. 1994. 15 січ.
11. Хамитов Н. Самотність як феномен людського життя: дис... д-ра філос. наук. Київ, 1998.
12. Хланта І. Передмова. Від Тиси до Дінця. Вибране. Львів, 2009. С. 5.

References

1. Zeikan Yu. (1999) Peredmova. Voskresinnia pamiati [Preface. Resurrection of memory]: *Bibliotekhka chasopysu Kraianka*. Uzhhorod: Patent. S. 6–13 [in Ukrainian].
2. Malylo S. (1999) Voskresinnia pamiati [Resurrection of memory]: *Bibliotekhka chasopysu Kraianka*. Uzhhorod: Patent. 110 s. [in Ukrainian].
3. Malylo S. (1994) Idy i vir [Go and believe]: *Bibliotekhka chasopysu Kraianka*; uporiad. Yu. Zeikan. Uzhhorod. S. 3–7 [in Ukrainian].
4. Malylo S. (2004) Cherez terny – do zir [Through thorns – to the stars]. Lviv. 235 s. [in Ukrainian].
5. Malylo S. (2006) «A dusha yii – zhyva»! [And her soul is alive]. Lviv [in Ukrainian].
6. Malylo S. (2006) Nadiia [Nadiya]. Lviv. 347 s. [in Ukrainian].
7. Malylo S. (2009) Vid Tysy do Dintsia [From Tysa to Dinets]. Vybrane. Lviv. 220 s. [in Ukrainian].
8. Ferents N. (2006) Holos zbolenoho sertsia. Poetychni horyzonty Zakarpattia [The voice of a broken heart. Poetic horizons of Transcarpathia]. Uzhhorod: Mystetska liniia. S. 405–410 [in Ukrainian].
9. Ferents N. (2020) Holos zbolenoho sertsia [The voice of a broken heart]: [peredm.]. Malylo S. Kukhol shchastia. Uzhhorod: Grazhda. S. 5–24 [in Ukrainian].
10. Ferents N. (1994) Strazhdennyi shliakh blahoslovliaiu [The suffering path is blessing]. *Sribna Zemlia*. 15 sich. [in Ukrainian].

11. Khamytov N. (1998) Samotnist yak fenomen liudskoho zhyttia [Loneliness as a phenomenon of human life]: dys... d-ra filos. nauk. Kyiv [in Ukrainian].
12. Khlanta I. (2009) Peredmova. Vid Tysy do Dintsia [Preface. From Tysa to Dinets]. Vybrane. Lviv. S. 5 [in Ukrainian].

EXISTENTIAL MOTIVES IN SOFIA MALYLO'S LYRICS

Abstract. The article is devoted to the prison lyrics' motives by Sophia Malylo. Her creativity is autobiographical. On the 2nd of November 1948 Sophia Malylo, a second-year student of French philology at the State University of Lviv, was arrested for ten years of the Gulag's camps because of complicity to international bourgeoisie, for "the participation in international espionage". Grounds "for arrest were her studying at Ukrainian gymnasium in Mordzhans, Czech (Republic)" and staying in Western Germany during years of the Second World War. She was getting home through the Western-German territory. She was serving a sentence in Magadan and Kolyma's camp Henikandzh where tin ore was mined. In 1954 Sophia Malylo (because of disability) was brought out of Kolyma to the Taishei camps in Irkutsk region. And only there by the ruling of the 5th of July 1956 she was released with full rehabilitation by the Commission of the Presidium of the Supreme Council of the USSR.

Sophia Malylo's works that were written in deportation have not been preserved. As the poet herself recalls, there were few works: it was not up to writing. She continued writing about experienced after liberation. The main motives of Sophia Malylo's prison lyrics are motives of anxiety, tragedy, desperation, loneliness, suffering soul, meaningless colonial world, historical and individual memory. The article is paid special attention to such existential experiences as loneliness, anxiety and anguish. They are strengthened by the lexemes crying, sobbing. It is emphasized that physical pain is intensified with mental one and by the images from the natural world: cold, terrible winter, predatory winds. Anti-world causes the mood of the absurdity existence for lyrical heroine.

It is accentuated that existentials of pain, despair and suffering in Sophia Malylo's lyrics are being transformed into expectation for the triumph of freedom and faith in resurrection of Ukraine. At the worst times of those days Faith in God, love to Ukraine, which didn't leave her heart in the foreign land, and memory of the defenders of Carpathian Ukraine were saving poetess' soul.

The images of the sun, shining stars, birds' wings, singing herbs, flowers and spikelets are personified the state of resurrection of Ukraine in Sophia Malylo's poetry.

Keywords: loneliness, pain, emptiness, the sun, resurrection, boom of thunder, existential motives, Sophia Malylo.

© Ференц Н., 2022 р.

Надія Ференц – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; nadia.ferenc@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/000-0001-8598-5387>

Nadia Ferents – Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Literature Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; nadia.ferenc@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/000-0001-8598-5387>